

i poczucie moralne związane z alkoholem. Możemy jednak stwierdzić, że w ostatniej dekadzie zmiany szły w tym samym kierunku i w sferze zachowań i w sferze świadomości.

Drugim, istotnym czynnikiem kształtującym obyczaje w dziedzinie konsumpcji alkoholu jest wykształcenie. Na podstawie analiz materiału empirycznego z wielu badań możemy powiedzieć, że im ktoś osiągnął wyższy poziom wykształcenia, tym bardziej jest otwarty na zachodni wzór picia: „mało, często i bez zbiorowego rytuału”. Ktoś kto np. ma wyższe wykształcenie częściej będzie się opowiadał za wcześniejszą inicjacją i za równym dostępem do alkoholu dla kobiet, ale będzie rzadziej popierał zwyczaj dużego picia w różnych sytuacjach i znacznie rzadziej będzie raził go zachodni zwyczaj wpadania na drinka, a częściej będzie przejawiał przymusu towarzyskiego. Wreszcie taki ktoś rzadziej będzie wiązał wymóg umiaru w picciu z rolą zawodową, uznając tym samym, że stosunek do alkoholu nie powinien być wiązany ze statusem zawodowym.

W ostatniej dekadzie o dalsze 3% wzrosła przewaga ilościowa ludności miejskiej nad wiejską, a proporcje absolwentów wyższych uczelni wzrosły z 4,5% w roku 1978 do 5,9% w 1987 roku. W tym też okresie wzrosły proporcje absolwentów szkół średnich z 20% do 24% wśród ludności powyżej 15 roku życia. Sądzić można, że te czynniki zaważyły w znacznym stopniu na tempie i kierunku uchwyconych w badaniach zmian obyczajów związanego z alkoholem.

SOCIAL NORMS DETERMINING ATTITUDES TOWARDS ALCOHOL

S U M M A R Y

A comparison of results provided by questionnaire surveys carried out in Poland in the years 1962, 1984 and 1989 allows to discern the direction of public opinion changes concerning age limits at which beer, wine and vodka drinking is considered permissible to young people in our country. Changes in social norms due to rapid urbanization pertain also to the extensive sphere of alcohol-related behaviors. It can be clearly seen that alcohol drinking becomes evidently devoid of its symbolic meaning and that its importance diminishes both in its festive role and as social and occupational status symbol.

tłumaczyła Barbara Mroziak